

- “ယုံကောန်၊ ဖွဲ့လိုက်ဝှံ့ အရက်မူး၍ ချွေးဝှံ့ညှေးသန် ချွေးမော်သန် ချွေးမိပ်သန် ချွေးမနွံ၍ ညင်ဗတဝ်သံ့ကို မူးလွၤဆွါန်ဗိုန်ညိ။ ချွေးမန်ဂျိရောင်ကောန်။ ——။” (၅၅၀။ ၉-၄၇၇။ ၇-၁၉၁။ အစွၢ်) ဗတ်ဗျာ/ “ချစ်သား၊ ဤလောက၌ အရက်မည်သည် သောက်သုံးသော သူတို့ကို နှစ်သက်စေ၏။ အနံ့မွှေး၏။ သာယာသောသဘောရှိ၏။ ပျားသကာကဲ့သို့ ချိုသော အရသာရှိ၏။ ထိုအရက်ကို သင်သည် မသောက်သုံးမမှီဝဲလင့်။ ၎င်းသည် အဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်၏။ ——။” (သုတေသီ)

(((((((((((((((((((((((((((()))))))))

ဟိုတ်မဲ

ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေ၍ ဝေါဟာရ ‘ဟိုတ်မဲ’ ဝှံ့ ညးထွေးလဝ်ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမွဲတု ညးကိုအဓိပ္ပါယ် v. to be lax, to be negligent, to be careless, to be slothful ရ။ ပွဲအဘိဓာန် မန်ဗျာအာထောန်သိုင်၍ ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် ‘တွေဝေမိန်းမောသည်’ ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗတ်အေဂံလိက် အာဟာလီဒေမကိုလဝ်တအံ၍ ညးဝှံ့ဒးဗွဲမလောန်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗျာ အာထောန်သိုင်မကိုလဝ် ‘တွေဝေမိန်းမောသည်’ မူး၍ တုပ်အာကိုအဓိပ္ပါယ် ‘တွုမဲ’ ရောင်ဒ်အာတု ချွေးဟွံဒးမူး၍ အဲညာတ်စှော် စိုတ်ရ။

မွဲစွတ်ဗြဲကန္တတုန် ဝေါဟာရ ‘ဟိုတ်မဲ’ ဝှံ့ မှု့အဓိပ္ပါယ် ‘သာသွအိ’/ ‘ဗူးအာသတိ’/ ‘ဝိုတ်အာဓဝ်သတိ’၊ မွဲအဓိပ္ပါယ်ဗျာမူး ‘မေ့လျော့သည်’/ ‘ပေါ့ဆသည်’/ ‘သတိလက်လွတ်ဖြစ်သည်။’/ ‘ကရုမပြုမိဖြစ်သည်’၊ မွဲအဓိပ္ပါယ်အေဂံလိက်တုန် to be lax, to be negligent, to be careless, to be off one’s guard, to be uncautious, to be forgetful မန်ရ။ ဝါကျပယိုက်ဂမ္တိုင်ဗွဲသွတ်ဝှံ့ ဩဝ်လုတ်စီစတ်ရံင်ညိ။

- ပွဲလွၤဖွတ်မွဲ ပွဲဂြိုပ်ဟေမဝန် ဗောဓိသတ်ပိုဒ်က ကော်တို့ဝါရမဂျိုင်ဂ်ဒ်တု တန်ဒ်ဒိုင်ရ။ ပွဲကာလ၍ ဂစေံပံက်မွဲ “အဲစကပွဲလွၤဝှံ့ညိ” ချွေးချုပ်တု ပွဲဇရောင်ဩင်လွၤ တန်ဒ်ဒိုင်တု ချွေးတယောဝ် ပ္တိုက်ကအံ၍ ချွေးလဝ်သွင်ခါတု ချွေးဖျံလဝ်စှော်တု ချွေးရံင်ဒိုင်ကမ့၍ရ။ ကမ့၍ ဒ်ဒ်ခဲမဗိုတ်မဲတုတုဒ်တု တန်ဒ်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၃၆။ ၁-၆၆၈။ အစွၢ်) ပွဲမူဗျာ/ ဘုရားလောင်းသည် ဟိမဝန္တာအရပ်၌ တရုသောအိုင်ဝယ် ငါးဖြစ်၍ များစွာသောအခြံအရံရှိ လျက် နေ၏။ ထိုအခါ တရုသောဗျိုင်သည် “ငါးတို့ကိုစားအံ့” ဟု အိုင်၏အနီးဖြစ်သော အရပ်၌ ဦးခေါင်းကိုချ၍ အတောင်ကိုဖြန့်၍ အလွန်သိမ်မွေ့သကဲ့သို့ ငါးတို့ကိုကြည့်လျက်

ထိုငါးတို့၏မေ့လျော့ခြင်းကို ငံ့လျက်ရပ်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၁၇။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ - the Bodhisatta became a Fish in a certain pond in the Himalaya region, and a great shoal went with him. Now a Crane desired to eat the fish. So in a place near the pond he drooped his head, and spread out his wings, and looked vacantly, vacantly at the fish, waiting till they **were off their guard**. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-162) (ဟိတ်မဲ = မေ့လျော့သည် = to be off one's guard)

- ပဲ့ကာလင်္ဂ “အဲဟုံ့ချင်ညီ” သိုင်ဂးတဲ သွတ်ကို ယာတ်သျှက်ချင်ကို ကိုပရန္တပဂ်ရပ်တဲ သိုင် ပြာပ်အာဇရေင်ကြိုင် သွေဟ်ချင်ရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်သွေဟ်ချင် သိုင်မဟိုတ်မဲတဲသိုင်တဲ ပရန္တပဂ်ဂေက်သော်သိုင် ပင်ပွါန်သွတ်ဟ်သိုင် သိုင်ညာတ်တဲ သိုင်ဖေက်တဲ လရီအ်တိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၄၁၆။ ဒု-၅၃၆။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ မင်းသည် “ရေချိုးအံ့” ဟု ပရန္တပကို သန်လျက်ကိုလည်းကောင်း ရေသနပ်ကိုလည်းကောင်း ယူစေ၍ မြစ်နားသို့သွား၏။ ထိုမြစ်နား၌ ရေချိုးသောကာလ၌ မေ့လျော့ခြင်းသို့ရောက်သောမင်းကို သတ်အံ့ဟု ပရန္တပသည် (မင်း၏) လည်ကိုကိုင်၍ သန်လျက်ကိုချီ၏။ ထိုမင်းသည် သေခြင်းမှကြောက်သောကြောင့် ဟစ်ကြွေး၏။ (၅၅၀။ တ-၃၈၁/၃၈၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ The king wished to bathe, and came to the water-side with Parantapa carrying his sword and bathing-dress. As he was going to bathe, Parantapa, meaning to kill him when **off his guard**, seized him by the neck and raised the sword. The king cried out in fear of death. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-250)
- နွဲ့ပဲ့ကာလမဲ့တဲ မုဟ်ရးသိုင် ပုန်အာဂးတဲ ညးစုတ်နင်လိက် တွတ်နသအာလဒံရး သိုင် ဒးအာတဲ ဂကန်လဝ်ကိုဂ္ဂကျာ်ရ။ “ယံ့ဂ္ဂကျာ်၊ ညင်အဲဥပ္ပကာရသိအ္ဗာအဲဂ် ဂ္ဂကျာ်ဥပ္ပကာ လွဟိုတ်မဲညီ” ဂးတဲ သိုင်အာကွေံရ။ ဂ္ဂကျာ်တုန် ကွေံနီဇိတ်ဥပ္ပကာတ် ဗောဓိသတ်(ဣသိ) လှိုန်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၅၁။ ပ-၇၁၂။ အစွေံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ တနေ့သ၌ မင်း၏ပစ္စန္တရစ်ကို ခိုးသူတို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်၏။ မင်းသည် ပစ္စန္တရစ်ကို ငြိမ်စိမ့်သောငှာ သွားလိုရကား မိဖုယားကိုခေါ်၍ (ဆရာရသေ့အား လုပ်ကျွေးရန်ဆို၏။) “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကျွန်ုပ်သည် ရှင်ရသေ့၌ မမေ့မလျော့သည်ဖြစ်အံ့။ ရှင်ရသေ့အား လုပ်ကျွေးခြင်းသည် အကျွန်ုပ်၏ဝန်ဖြစ်စေ။ အရှင်မင်းကြီးတို့သည် ရံ့ရှာခြင်းကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြွတော်မူလော” ဟု မိဖုယားသည်ဆို၏။ မင်းသွားသည်ရှိသော် မိဖုယားသည်လည်း ဘုရားလောင်းကို မင်းဆိုတိုင်းသာလျှင် ရိုသေစွာလုပ်ကျွေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၃၇၂။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ Once it so happened that a frontier district rose in rebellion. The king desired to go himself to quell it. Calling his queen, he said - “Lady, either you or I must stay behind.” “Why do you say that, my lord?” she asked. “For the sake of the good ascetic.” “I will not **neglect** him, “ said she. “Mine be it to attend upon the holy father; do you go away without anxiety.” So the king departed; and then the queen waited attentively

upon the Bodhisatta. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-191) (ဟိုတ်မဲ = to neglect, to be negligent)

- ဂစေကြေဖြင့် ပြာပ်အာလျှော်သို့င်တဲ ရံဝံသုးရ၊ “ယံတွညး၊ တွညးစကာအဲဒိုက်ဂ် အဲဒိုက် ဒုင်ကာတွညးဂ် အဲဒိုက်အာကွေတဲ တွညးဒိုင်တဲအာအဲဂ် တွညးဟိုတ်မဲတဲ ကောန်ဇွန် တအဲဂ် ညံဂစိုတ်ကွေကောန်အဲတဲဂ် ဟိုတ်အဲဒိုက်မတ် ပဲစိုန်ပြမာန်ခပ်ဒေါသတဲ ကောန်ဇွန်မ ဂစိုတ်ကောန်အဲဂ် အဲကိုကွစကွေ ညံချိုတ်အာတဲရ။ လှဟ်ဝံ အဲပဒတ်ပဲဇွန်ဝံဂ် ဟံသုဟ်ရ ထရအံ။” (၅၅၀။ ၉-၃၄၃။ ဒု-၂၆၆/၂၆၇။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုကြိုးကြာမသည် မင်း ကိုဆည်းကပ်၍ ရှိခိုး၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်စွာရပ်လျက် “အရှင်၊ အရှင်တို့သည် အ ကျွန်ုပ်ကို စေခိုင်း၍ မေ့လျော့သဖြင့် အကျွန်ုပ်၏သားငယ်တို့ကို သူငယ်တို့သည် သတ် ကုန်ပြီ။ အကျွန်ုပ်သည် အမျက်ဒေါသအလိုသို့လိုက်၍ ထိုသူငယ်တို့ကို တဘန်သတ်စေပြီ။ ယခုအကျွန်ုပ်သည် ဤအရပ်၌နေခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း” ဟုဆို၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၄၉။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ And so she (the bird) drew nigh and saluted the king, and standing a little way off said, “My lord, it was through your **carelessness** that the boys killed my young ones, and under the influence of passion I in revenge caused their death. Now I can no longer live here.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-89)
- ဒးကာလမွဲတဲ ဥပးဂ် တွဟ်နပိုက်သွောံမိင်ခပ်ကျပ်တဲ တိတ်အာဘာဇေတဝန် လျှော်ကျပ်တြဲ တဲ ဂွအံဒိုင်ရ။ “ယံဥပး၊ မဟံဒွံဟိုတ်မဲ ပဲခပ်ကုသိုညိဟာ။ မဝံဥပကာမိညိဟာ” ကျပ်တြဲ သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၃။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ထိုသီတင်း သည်သည် တရားနာအံ့သောငှာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့သွား၍ ဘုရားကိုရှိခိုး၍ လျောက်ပတ်စွာနေ၏။ “သီတင်းသည်၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့၌ မမေ့မလျော့မြစ်၏လော။ အမိကိုလုပ်ကျွေးသောအမှုကို ဖြည့်၏လော” ဟု မိန့်တော်မူသည်ရှိသော် -။ (၅၅၀။ တ-၃၉၁။ ညောင်ကန်။) ပဲမူအေဂံလိက်/ One day that lay brother went to Jetavana to hear the law: saluting the Master he stood on one side. The Master asked him if he **were not careless** of his old duties, if he were dutiful in tending his mother. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-254) (ဟိုတ်မဲ = to be careless)
- (သုတ်ဂ် အတ္တဘဇကုမဒ်မိုဟ်ဂ် ပွေင်ကွေဟံမာန်တဲ ကလော်ဖြင့် ကေတ်ကိုရိုဟ်ဆုမွဲရ။ န က္ကမိရိုဟ်ဆုဂ်တဲ သုတ်ဂ် ပွေင်ဇကုမာန်ရောင်။) မင်ဗွဲကောန်ကလော်ဖြင့်တုန် ပဲကြံဝံ ဟိုတ်မဲအာတဲ ရိုဟ်ဆုဂ် ကွေလောင်အာရ။ ပတ္တိနူရိုဟ်ဆုဂ် ကွေလောင်အာတဲ ဇကုဇေ စွဟ်ထွေးတဲရ။ ဗဒန်ဇကုဟံမာန်တဲ မင်တဲပဲသုသာန်ဂ်တဲ စတဖျုန်မိုဟ်ရ။ မိုဟ်ဂမိုင်ဖေက်တဲ လျှော်ပွဲသိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၃။ ၈-၁၅၉။ အစွောံ။) ပဲမူဗွာ/ (သူငယ်သည်လည်း မိမိ ၏လူ၏အဖြစ်ကို မသိ။ ဘီလူးမသားဟူသော အမှတ်ရှိ၏။ ထိုမင်းသားသည် မိမိကိုယ်အ ဖြစ်ကိုစွန့်၍ ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်။ ထိုအခါ မင်းသားအား ဘီလူးမသည် ကွယ်

ပျောက်စိမ့်သောငှာ တခုသောဆေးမြစ်ကို ပေး၏။ ထိုမင်းသားသည် ဆေးမြစ်အာနုဘော် ကြောင့် ကွယ်ပျောက်၏။ လူသားကိုစားလျက် သွား၏။) ဘီလူးမသားသည်လည်း နောက် အဘို့၌ **မေ့လျော့သဖြင့်** ထိုဆေးမြစ်ကိုဖျောက်၍ ကွယ်ပျောက်ခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ် ၍ ကိုယ်ထင်ပြုလျက်လျှင် သုသာန်၌ လူသားကိုစား၏။ လူတို့သည် ထိုဘီလူးကိုမြင်လျှင် ကြောက်လန့်ကုန်သောကြောင့် လာလတ်ကုန်၍ မင်းအား ကြားလျှောက်ကုန်၏။ (၅၅၀။ စတု-၆၅၇/၆၅၈။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ (The boy did not know that he was a human being; but, though he believed himself to be the son of the ogress, he could not get rid of or conceal his bodily form. So to bring this about she gave him a certain root. And by virtue of this root he concealed his form and continued to live on human flesh.) But the son of the ogress by **carelessly** destroying the root was unable to hide himself, but living in the cemetery he devoured human flesh in a visible form. People on seeing him were alarmed, and came and complained to the king: (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-12)

- သိုင်ဗြဟ္မဒတ္တ တွချင်ဗာရာဏသီရိ လုဟ်ကုန်တု ဖျုန်ဟုံမွဲမွဲ ဟုံစပုင်ရောင်။ တွဟ်နသိုင် ပုံစဖျုန် ပဲ့တုဲသီတအိန် ဂြောပ်ဂံ ညံဒဲဒဲရန်ဒေပ်လပ်ဖျုန်ရောင်။ နွံပဲ့ကာလမွဲတုဲ ဂြောပ်ဂံ ဒေပ်လပ်ဖျုန်တုဲ ဂြောပ်ဂံ**ပုဒိတ်မဲအာ**တုဲ ကျိပဲ့သိုက် စကော့(ဖျုန်ဂံ)ရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၃၇။ ၉-၃၄၆။ အစော့။) ပဲ့မှုဗျာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် အမဲနှင့်ကင်း၍ ထမင်းမစား။ ထိုဗာရာဏသီမင်းအား ဥပုသ်နေ့အလိုငှာ အမဲကိုဝယ်၍ ထားရ၏။ ထိုအခါ တစ်နေ့သ၌ ဤသို့ ထားအပ်သောအမဲကို စားတော်ချက်သည် **မေ့လျော့သဖြင့်** မင်းအိမ်၌မွေးသော ခွေးတို့ သည်စားကုန်၏။ (၅၅၀။ ပဉ္စ-၆၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ - the king of Benares never ate his rice meal without meat, and to observe a holy day they would take his meat and put it on one side. Now one day when the meat was thus reserved, by the **carelessness** of the cook the well-bred dogs in the king's palace ate it. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XXI: p-247)
- “ကျပ်တြဲဂံ ဗတ်ရက္ကတေတံပဲ့သိုက်ကိန်ဂံ ဒိစက္ကဝင်ရောင်။ ရာဟုလလေဝ် ဒိပရိနာယကရတ် ရ။ ဘိဗ္ဗာလေဝ် ဒိဗြရတ်ရ။ အလုံစက္ကဝါဝံဂံ ဒိဗဝိုင်ညးဖအိုတ်ရ။ ပိုတုန်လေဝ် မဒေပြာပ် အာသီကိညးရ။ လျှဟ်ညးပခမိတုဲ ကျင်နိသံကိုပိုဝံဂံ ပို**ပုဒိတ်မဲ**ဒိုင် ဟုံထေက်ကြိုက်သံ” (သိုင်ချပ်။) (၅၅၀။ ၉-၂၈၁။ ၃-၆၅။ အစော့။) ပဲ့မှုဗျာ/ “သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် အကယ်၍အိမ်၌နေငြားအံ့၊ စကြာဝတေးမင်းဖြစ်လတ္တံ့။ ရာဟုလာသာမဏေသည် သားကြီးရ တနာဖြစ်လတ္တံ့။ ယသောရောထေရီမသည် မိန်းမရတနာဖြစ်လတ္တံ့။ အလုံးစုံသောစကြာဝ ဌာ၌ မင်းအဖြစ်သည် ဘုရား၊ သားတော်ရာဟုလာ၊ ယသောရောထေရီတို့အားသာလျှင် ဖြစ်ရ၏။ ငါတို့သည်ကား ဘုရား၊ သားတော်ရာဟုလာ၊ ယသောရောထေရီတို့၏ အလုပ် အကျွေးဖြစ်ရ၏။ ယခုရဟန်းပြု၍ ငါတို့ကိုမှီလျက်နေကုန်သော သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့၌ **မေ့လျော့ခြင်း**သည် ငါတို့အားမသင့်ချေ” ဟု ကောသလမင်းကြီးကြံ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၀၇။

ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ Thought the king: “If the Master should return to a worldly life, he would be an universal monarch; the novice Rahula would be his treasure the Crown Prince, the holy Sister would be his treasure the Empress, and all the universe would belong to them. I must go and attend upon them. Now they are living close by there is no time to be lost.” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-268)

- ကြံ့ခွံ ဗောဓိသတ်ဝံ့ကောန်ကြံ့ခွံ၊ ကာလကောန်ကြံ့ခွံ ခြေပင်ဝင်ခိုက် ဗောဓိသတ်ညာတ်ဒုဟ် သို့ကိုန်တဲ သို့က်တိတ်ပခမီရ။ ပိုန်ဟာန်ကောန်သမ္ဘာသို့ဖအိုတ်ကို ဝိုန်ကိုခေံတဲ ဟိုဒြောံ ဗောဓိသတ်ဝံ့ရ။ “ယွဲဒါန်လျိုန် လွဲဟိုတ်မဲညိခေံ” ဂးတဲ တိတ်ဂြိုပ်ဟေမဝန် ပခမီရသိ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၀။ ဒု-၄၂၇။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းအား တစ်ယောက် သောသားကိုဖွား၏။ ဘုရားလောင်းသည် ထိုသား ခြေဖြင့်သွားတတ်သောကာလ၌ ကာမတို့ ၏အပြစ်ကိုလည်းကောင်း တောထွက်ခြင်း၌ အကျိုးကိုလည်းကောင်း မြင်၍ သားမယားတို့ ကိုလည်းကောင်း အလုံးစုံသောအိမ်၌ရှိသော ဥစ္စာတို့ကိုလည်းကောင်း (ညိအား)ဆောင်နှင်း ၍ “မမေ့မလျော့ အလှူကိုဖြစ်စေလော့” ဟု (ညိအား)ဆုံးမ၍ ရသေ့ရဟန်းပြု၍ ---။ (၅၅၀။ တ-၂၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ One son was born to him; and when the son could walk on his feet, he saw the misery of desires and the blessing of renunciation, so handing over all his substance together with his wife and child to his younger brother, he exhorted him to continue almsgiving **with diligence**; then he became an ascetic, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-187/188) (with diligence = လုံ့လဝီရိယ ဖြင့်။ မေ့လျော့ခြင်းမရှိဘဲ။ = သိုမဟံ့ဝံ့ဟိုတ်မဲ။ သိုက်ဂရုသတိ။)

- ဂလာန်ပွန်ဂတးဟိုဇိုတဲ “ယံ့ဖြဟွဒတ္တ၊ လွဲဟိုတ်မဲညိ။ ပကင်ရင်မင်မွဲဗွဲဝေံညိ။ ယွဲကုသိုယွဲ ဒါန်ညိ” ပစွေဂဗုတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၄၂၁။ ဒု-၅၆၅။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ပစွေကဗုဒ္ဓါသည် မင်းနှင့်တကွ ပဋိသန္တာရပြုသည်ရှိသော် “ဖြဟွဒတ်၊ သင်မမေ့မလျော့မူ၍ တရားသဖြင့် မင်းပြု၏လော။ ဒါနအစရှိသော ကောင်းမှုတို့ကို ပြု၏လော” ဟု မင်းကို အမျိုးအမည် အားဖြင့်ခေါ်၍ ပဋိသန္တာရကိုပြု၏။ (၅၅၀။ တ-၄၃၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိက်/ The paccekabuddha spoke to him (the king) in a friendly manner, “Brahmadatta” (calling him by the name of the family), “**are you diligent**, ruling the kingdom righteously, doing charitable and other good works?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-270) (ဟံ့ဟိုတ်မဲ = မမေ့မလျော့။ လုံ့လ ဝီရိယရှိသည်။ to be diligent)

- ပွဲကာလကို ဗောဓိသတ်ခိုသွိုင်ကုန်ရောင်။ သဘာဗောဓိသတ်တအ်ကို ဟံ့ခွံဟိုတ်မဲရောင်။ ဗောဓိသတ်မှတ်မွဲဇန်တအ်ဂမ္ဘိုင်တဲ သဘာသတ်မွဲ မအာစိုပ်ဒိုက်ချိုတ်ကို ညာတ်ကေတ်တဲ ---။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၇။ ဒု-၅၄၄။ အစွေံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် သိကြား မင်းဖြစ်၏။ ဘုရားလောင်းတို့မည်သည် မမေ့မလျော့ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသိကြားမင်းသည် ထိုခ

ဏ၌ လောကကိုကြည့်လတ်သော် “တရားသေပြီ” ဟူသောအမှတ်ဖြင့် တရားသေဆွမ်းကို လှူလိုသော ဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်သော ထိုမိန်းမကိုမြင်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၃၉၃။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ The Bodhisatta was at that time Sakka, king of heaven; and the Bodhisattas **are vigilant**. At the instant he saw, in his survey of the world, that the poor old woman was making a death-offering to Right as if Right were dead. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VIII: p-255) (ဟုံဂုံဟိုတ်မဲ = မမေ့မလျော့ = to be vigilant) (**vigilant:** adj. နိုးကြားသော။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓါန်။ ဦးလွင်ဦး။)

- ဒေဝတံဗြမဏိမေခလာဂ် စသိုင်ဒိုင်ပိုန်တသိုက်အိန်သျှိဇကု လက်ထပ်တူတူ ဗိုတ်မဲအာတဲ မှာသိုတ်ဇကု ဟုံဂုံမှာ်သို့မဲ့ရ။ ဗမ္မးသင်္ခံ မစိုန်သကိုတ်ကောံခဝ်သီလ မစိုင်ဒိုင်ပဲ့ဒုင် မရနက်ကို ထပ်တူဂ် ဒေဝတံဗြမ္မာ်ညာတ်ကေတ်တဲ။ --။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၂။ ဒု-၆၆၇။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုမဏိမေခလာနတ်သမီးသည် မိမိ၏စည်းစိမ်ဖြင့် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ခံစားလျက် မေ့မလျော့၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ သမုဒ္ဒရာကို ကြည့်သည်ရှိသော် မြတ်သောအကျင့် သီလနှင့်ပြည့်စုံသော ဘုရားလောင်းသင်္ခံပုဏ္ဏားကိုမြင်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၆၀၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ In her divine power she kept no outlook for seven days, but on the seventh day, scanning the sea, she saw the virtuous brahmin Sankha, ----. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-442)
- ပဲ့ကာလဂ် ပဲ့အရၢံဂြိုပ်ဒုန်ဝံ ပဲ့ပဋိသန္ဓိစာင်ဂ် ဗောဓိသတ်ပို အာကျိန်ရ။ ဗောဓိသတ်ဂ် မွဲ တို့ဝါရစာင် မကမ္မဲကွဲဂ်ဒ်တဲ ပဲ့ဂြိုပ်ဇောင်မပဒတ်ရ။ ပဲ့ဋ္ဌာန်မဟုံသွေ့နုဋ္ဌာန်ဂြိုပ်ဒုန်ဂ် ဂစေံအ သိမ္မဲပဒတ်ရ။ ဂစေံအသိဂ် နညပွယ်ဟောင် ရပ်စတ်စာင်မဲ့တဲမဲ့ပွန်လျှိုန်ရ။ ပဲ့ခေံမရပ်စတ်ဂ် ဆစာင်မဒ်ဂကောံဗောဓိသတ်ဂ် ခေံစတ်အိုတ်တဲ ဗောဓိသတ်ပိုမဲ့ဇကုဟောင် ဗဒ္ဒံဗိုတ်မဲဒ်ဒ်တဲ ပဲ့ပယံတဲသျှင်ဂ် တွဟ်နဂ္ဂဲစစွဂ် လုပ်အာဂြိုပ်ဒုန်ရ။ (၅၅၀။ ဇ-၄၄၈။ ၇-၂၆။ အစောံ။) ပဲ့မူဗျာ/ ထိုအခါ ဘုရားလောင်းသည် တစ်ခုသောဝါးတောဝယ် ကြက်မျိုး၌ဖြစ်၍ များစွာသော ကြက်အပေါင်းခြံရံလျက် တော၌နေ၏။ ထိုဘုရားလောင်းကြက်မင်း၏ မနီးမဝေးသောအရပ်၌ တစ်ခုသောစွန်သည် နေ၏။ ဥပါယ်တံမျှင်ဖြင့် တစ်ခုတစ်ခုသောကြက်ကို ယူ၍စားသည်ရှိသော် ဘုရားလောင်းကြက်မင်းကိုထား၍ ကြွင်းသောကြက်အပေါင်းကို စား၏။ ဘုရားလောင်းကြက်မင်း တစ်ခုသည်သာလျှင် ကြွင်းသည်ဖြစ်၏။ ထိုဘုရားလောင်းကြက်မင်းသည် မေ့မလျော့ ထွက်သင့်သောအခါ၌သာလျှင် အစာကိုယူပြီးလျှင် ဝါးတောသို့ဝင်၍နေ၏။ (၅၅၀။ တ-၆၇၆။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ At that time the Bodhisatta became the offspring of a wild hen that dwelt in a grove of bamboo trees, and afterwards was the chief of a flock of several hundred fowls in the forest. Not far off lived a Falcon, which as he found opportunity caught the fowls one by one and ate them, and in course of time he devoured all the others, and the Bodhisatta was left alone. But he **used all caution** in seeking his food, and dwelt in a thicket of

bamboo. (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-36) (ဟုံဂုံဟိုတ်မဲ = မမေ့မလျော့ = to use all caution, to be cautious)

- ပတျှီန့ုာ်တဲ ညးဂမ့ုာ်ဒေုတ်ဗက် ဂလာန်ဒလောအ်ဗတောန်သျှိုင်ကုန်တဲ လုကဲတျှီလျှီသ့ဝဲာ် မဟုံဂုံဟိုတ်မဲ မဟုံဂုံဝိုတ်ဝဲ မျှဲတင်ကုသျှီဖအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၄၆၉။ ၇-၁၆၅။ အစောံ။)

((((((((((((((((((()))))))))))))))))))))))

ဟဲ။ ဟဲဟဲ။ ဟဲန့။

(+ ကောံ၊ ကီ၊ ဖံ၊ ဂကောံ၊ ကရောံ)

ပွဲအဘိဓါန်အွာဟာလီဒေုာ် ဝေါဟာရ ‘ဟဲ’ ဝဲ ညးထွေးလပ်ဒိုပိဒ်ကြိယာမွဲတဲ ညးကုအိပွယ်(၂)သတ် ရ။ အိပွယ်(၁)ဂုာ် v. to associate with, to mingle with မဒ်ရ။ အိပွယ်(၂)ဂုာ် v. to add, to put together မဒ်ရ။ ‘ဟဲဒရီ’/ ‘ဟဲန့’/ ‘ဟဲဟဲ’ ဂုာ်ပုန် အွာဟာလီဒေုာ်ကုလပ်အိပွယ် v. to mix, mingle, associate with ပုန်ရ။ ပွဲအဘိဓါန်မန်ဗာအွာထောန်သျှိုင် ‘ဟဲ’ ဂုာ် ညးကုလပ်အိပွယ် ‘ပေါင်းဖော်သည်’ ရ။ ‘ဟဲန့’/‘ဟဲဟဲ’ ဂုာ်ပုန် ညးကုလပ်အိပွယ် ‘ရောနှောပေါင်းဖော်သည်’ ရ။ ‘ဟဲစုတ်’ ဂုာ် အွာထောန်သျှိုင်ကုလပ်အိပွယ်တွဟ်မွဲ ‘ကြါးထည့်သည်’ မွဲးရ။

မွဲစွတ်တုန် ဝေါဟာရဂမ့ုာ် ‘ဟဲ’/ ‘ဟဲဟဲ’/ ‘ဟဲန့’ တအ်ဂုာ် အိပွယ်ခဲတုပ်သုဟ်ဒိုင်ရ။ မွဲအိပွယ် ‘ပံင်ဖက်’/ ‘န့ရ’/ ‘ဒေုဒေုာ်’/ ‘သိပ်ဂီပ်’၊ မွဲအိပွယ်ဗာ ‘ပေါင်းဖက်သည်’၊ ‘ပေါင်းဖော်သည်’၊ ‘ပေါင်းသင်းသည်’၊ ‘မီဝဲသည်’ မဒ်တဲ၊ မွဲအိပွယ်အေဂံလိက် ‘to be friends’, ‘to make friendship with’, ‘to keep company with’, ‘to be in company with’, to associate with, ‘to mix with’ မဒ်ရ။

တင်သမ္ဘီ။ ‘ဟဲ’ ဂုာ် မွဲဂုန်သချာ် အိပွယ် ‘ပံင်’ လေဝ် ကေတ်ဂုံမာန်ကီရ။ ဥပမာ/ “(၅)ဟဲကု (၄)မွဲး ဒ်(၉)ရ။”

ဟဲ

- တလပညာသာတုဇန်တံ ဒေုတ်အမာတ်သမ္ဘီ လပ်ပတ္တာတဲ လွဟဲကောံသမ္ဘီ မုတ်ဒရီကုတုပညာညီ။ လမုာ်သတ်လေဝ် ညံင်လမုာ်ဇကု လွပသတ်တြကုညးညီ။ ဒွဲဒဲမကျင်အာပရအ်ဗစဒင် သိုပတိပတ် ကုပျောပစိုတ်ညီအံ။ (၅၅၀။ ၉-၇၉။ ပ-၂၅၈။ အစောံ။) (ဂလာန်ဒေုာ်ဗတောန်ကျာ်ဇော်အစောံ။) (လွဟဲကောံသမ္ဘီ = လွပံင်ဖက်ကောံသမ္ဘီ)